ECLI:LV:AT:2023:0706.C30640718.16.S
Lieta Nr. C30640718, SKC-81/2023
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2023.gada 6.jūlijā

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Zane Pētersone, senatori Aivars Keišs un Marika Senkāne

izskatīja rakstveida procesā civillietu SIA „GelvoraSergeļ" prasībā pret /pers. C/ par parāda piedziņu sakarā ar SIA „GelvoraSergeļ" kasācijas sūdzību par Kurzemes apgabaltiesas 2021.gada 29.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA „GelvoraSergeļ" (pirms nosaukuma maiņas – SIA „Gelvora") 2018.gada 18.jūnijā cēla tiesā prasību, kuru vēlāk precizēja, pret /pers. C/, lūdzot:

1) piedzīt no atbildētāja prasītājas labā parādu 4268,62 *euro*, parāda atgūšanas izdevumus 17 *euro*, līgumiskos procentus 309,06 *euro* par laiku līdz 2009.gada 8.jūnijam, likumiskos nokavējuma procentus 2285,40 *euro* par laiku līdz 2018.gada 11.maijam un līgumsodu 15,17 *euro* par procentu samaksas kavējumu par laiku līdz 2009.gada 8.jūnijam, kopā 6895,25 *euro*, kā arī visus tiesāšanās izdevumus;

2) noteikt prasītājai tiesības saņemt no /pers. C/ likumiskos sešus procentus gadā no nesamaksātās parāda summas par laiku līdz sprieduma izpildei (izsoles dienai).

Prasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi.

[1.1] Starp AS „Swedbank" (pirms nosaukuma maiņas – AS „Hansabanka", turpmāk – banka) un /pers. C/ /datums/noslēgts kredītlīnijas līgums Nr. /numurs/, ar kuru atbildētājam piešķirts kredīta limits 4268,62 *euro*.

Atbildētājs savas saistības pienācīgi nepildīja, ikmēneša maksājumus neveica, tādēļ banka 2009.gada 8.jūnijā vienpusēji atkāpās no līguma.

[1.2] Ar 2010.gada 26.novembra cesijas līgumu banka prasījuma tiesības pret /pers. C/ cedēja UAB „Gelvora" filiālei Latvijā. Cesionāra uzņēmums kā organizatoriski saimnieciska vienība mantiska ieguldījuma veidā 2014.gada 18.decembrī ieguldīta SIA „Gelvora", līdz ar to prasījuma tiesības, kas bija cesionāra uzņēmumam, pārgājušas prasītājai.

[1.3] Noilgums nav iestājies, jo tas ticis pārtraukts ar atgādinājumiem.

[1.4] Prasība pamatota ar Civillikuma 1., 1587., 1589., 1651.pantu, 1652.panta 3.punktu, 1662., 1716., 1717., 1720., 1753., 1756., 1759., 1765., 1770., 1773., 1775., 1779., 1793., 1801., 1828., 1838., 1934., 1943., 1946. un 2021.pantu.

[2] Atbildētājs/pers. C/ iesniedza rakstveida paskaidrojumus, prasību neatzīstot un citstarp norādot uz noilguma iestāšanos.

[3] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019.gada 27.maija spriedumu prasība apmierināta.

[4] Atbildētājs/pers. C/ iesniedza apelācijas sūdzību par minēto spriedumu, pārsūdzot to pilnā apjomā.

[5] Ar Kurzemes apgabaltiesas 2020.gada 2.marta spriedumu prasība noraidīta.

[6] Ar Senāta 2021.gada 10.septembra spriedumu, izskatot SIA „GelvoraSergeļ" kasācijas sūdzību, Kurzemes apgabaltiesas 2020.gada 2.marta spriedums atcelts un lieta nodota jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[7] Izskatījusi lietu atkārtoti, Kurzemes apgabaltiesa 2021.gada 29.novembrī nosprieda prasību noraidīt un piedzīt no SIA „GelvoraSergeļ" /pers. C/ labā tiesas izdevumus 100 *euro*, bet valsts labā – tiesas izdevumus 144,76 *euro*.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[7.1] Nav strīda, ka banka no kredītlīnijas līguma vienpusēji atkāpās 2009.gada 8.jūnijā. Tātad saskaņā ar līguma 8.2.punktu prasījuma tiesību noilguma termiņa sākuma datums ir 2009.gada 16.jūnijs, kad atbildētājam iestājās parāda samaksas pienākums.

Kredītlīnijas līgums atbilstoši Komerclikuma 388.pantam ir vienpusējs komercdarījums, uz kuru attiecināms Komerclikuma 406.pantā paredzētais trīs gadu noilguma termiņš, kā arī šī likuma pārejas noteikumu 16.punkts, saskaņā ar kuru noilguma termiņš skaitāms no 2010.gada 1.janvāra. Līdz ar to noilgums no kredītlīnijas līguma izrietošajiem prasījumiem iestājās 2013.gada 1.janvārī.

[7.2] Prasītājas ieskatā noilgumu pārtrauc vairāki atbildētājam nosūtīti atgādinājumi par saistību izpildi.

Kreditora atgādinājumam, lai tas atbilstu Civillikuma 1905.panta prasībām, ir jābūt nogādātam parādnieka „varas sfērā". Proti, kā tas atzīts Senāta 2020.gada 3.decembra spriedumā lietā Nr. SKC-12/2020, esot pierādījumiem par kreditora atgādinājuma nosūtīšanu parādniekam, neatkarīgi no tā, kādā veidā tiesīgā persona veikusi minētās darbības, ir pamats konstatējumam – kreditora gribas izteikums adresātam paziņots pienācīgā kārtā jeb nogādāts parādnieka „varas sfērā". Neviena tiesību norma neuzliek kreditoram pienākumu pierādīt faktu, ka parādniekam nosūtīto atgādinājumu pēdējais patiešām saņēmis. Respektīvi, likumdevējs izšķīries par tādu civiltiesību sistēmai atbilstošu un uz Civillikuma 1587.pantā nostiprinātā *pacta sunt servanda* principa ievērošanu vērstu darījuma dalībnieku savstarpējo tiesisko attiecību noregulējumu, kas nepieļauj situāciju, kad tiesas aizsardzību varētu baudīt parādnieks, kurš, pārkāpdams noslēgtās vienošanās noteikumus, nepaziņo kreditoram par izmaiņām līgumā atspoguļotajā kontaktinformācijā vai citādi izvairās no jebkādas komunikācijas ar kreditoru, tādējādi, ignorējot sadarbošanās pienākumu, ir rīkojies acīmredzami negodprātīgi.

Līdz ar to, lai noilgums būtu atzīstams par pārtrauktu, ir jāpierāda kreditora brīdinājuma (atgādinājuma) nosūtīšanas fakts.

[7.3] Prasītāja iesniedza rakstveida pierādījumus par brīdinājuma nosūtīšanu 2010.gada 10.decembrī, 2013.gada 4.septembrī, 2014.gada 3.decembrī, 2016.gada 10.februārī un 2016.gada 5.jūlijā.

Pirmie divi atgādinājumi atbildētājam nosūtīti uz kredītlīnijas līgumā norādīto adresi, kas šo atgādinājumu nosūtīšanas brīdī nebija nedz viņa faktiskā, nedz deklarētā dzīvesvietas adrese.

2010.gada 10.decembra atgādinājuma nosūtīšanu apliecina saraksts ar valsts AS „Latvijas Pasts" vēstuļu šķirošanas cehā nodotajām vēstulēm un valsts AS „Latvijas Pasts" vairumā nodoto reģistrēto sūtījumu saraksts (lietas 1.sējuma 36., 37., 228.lapa). Pārējo atgādinājumu nosūtīšanu apliecina AS „Fitek" izziņas, no kurām izriet, ka tā saskaņā ar sadarbības līgumu saņēma no SIA „Gelvora" nosūtāmo vēstuļu tekstus un informāciju vēstuļu nosūtīšanai un apliecina, ka vēstules tika sagatavotas un nodotas valsts AS „Latvijas Pasts" piegādei /pers. C/.

Ņemot vērā, ka lietā pastāv strīds par parāda saistību paziņošanas faktu, proti, atbildētājs apgalvo, ka viņam sūtītos kreditores paziņojumus nav saņēmis, uz kreditori gulstas paziņošanas fakta pierādīšanas nasta. Šādos apstākļos tieši prasītājai ir pienākums pierādīt, ka atgādinājumi atbildētājam patiešām nosūtīti likumā noteiktajā kārtībā, t. i., nogādāti atbildētāja „varas sfērā".

[7.4] Kredītlīnijas līgumā ir norādīti līguma slēdzēju rekvizīti, tostarp /pers. C/ dzīvesvietas adrese, taču no pušu līguma neizriet atbildētāja pienākums paziņot kreditorei par savas dzīvesvietas maiņu.

Līgums izbeigts ar bankas vienpusēju atkāpšanos no līguma 2009.gada 8.jūnijā. Cesijas līgums noslēgts 2010.gada 26.novembrī, bet paziņojums par cesiju un parādu parādniekam nosūtīts 2010.gada 10.decembrī, proti, vairāk kā gadu pēc bankas atkāpšanās no līguma. Tādējādi no prasītājas kā kreditores bija pamats sagaidīt, ka tā pārliecināsies par līgumā norādīto parādnieka rekvizītu atbilstību reālajai situācijai.

Saskaņā ar Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 3.panta pirmo daļu dzīvesvieta ir jebkura personas brīvi izraudzīta ar nekustamo īpašumu saistīta vieta (ar adresi), kurā persona labprātīgi apmetusies ar tieši vai klusējot izteiktu nodomu tur dzīvot, kurā dzīvot tai ir tiesisks pamats un kuru šī persona atzīst par vietu, kur tā sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību. Atbilstoši Paziņošanas likuma 4.panta pirmajai daļai fiziskajai personai dokumentu paziņo uz deklarētās dzīvesvietas adresi vai deklarācijā norādīto papildu adresi.

No Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 3.panta pirmās daļas un 6.panta izriet prezumpcija, ka persona deklarētajā dzīvesvietā arī dzīvo.

Tādējādi paziņojumi atbildētājam bija jānosūta uz viņa deklarētās dzīvesvietas adresi, nevis līgumā norādīto adresi (kurā viņš nav deklarēts), lai prasītājai būtu pamats paļauties uz adresāta sasniedzamību.

Līdzīgs viedoklis izteikts arī juridiskajā literatūrā, kurā norādīts, ka gribas izteikumam ne vien jābūt vērstam parādnieka virzienā, bet tam turklāt jābūt izteiktam tādā veidā, lai adresāts parastos apstākļos varētu rēķināties ar tā saņemšanu (sk. *Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2007, 157.lpp.*). Gribas izteikums starp klāt neesošiem ir nonācis pie saņēmēja, tiklīdz tas apgrozībai parastā veidā nokļuvis saņēmēja faktiskās varas sfērā un saņēmējam ierasto notikumu ietvaros pastāv iespēja ar to iepazīties. Iespēja iepazīties ir saprotama vispārīgā, abstraktā izpratnē, un tādēļ faktiska iepazīšanās nav nepieciešama. Pietiek ar to, ka gribas izteikums ir sasniedzis saņēmēju, un sagaidāms, ka ar to saņēmējs parastā kārtā varēs iepazīties (sk. *Senāta 2020.gada 3.jūnija spriedumu lietā Nr. SKC-190/2020, ECLI:LV:AT:2020:0603.C29383616.9.S*).

Prasītājai, nosūtot atbildētājam atgādinājumus uz līgumā norādīto adresi, kas nav viņa deklarētā adrese, nebija pamata paļauties, ka atgādinājumi nodoti atbildētāja „varas sfērā".

[7.5] Turklāt arī gadījumā, ja būtu pamats uzskatīt, ka 2010.gada 10.decembra atgādinājums atbildētājam nosūtīts pienācīgi, ko apliecina pierādījumi par tā reālu nosūtīšanu uz līgumā norādīto adresi, par pārējo paziņojumu pienācīgu nosūtīšanu pierādījumi lietā nav iesniegti. Uz atgādinājumu nosūtīšanu norāda tikai AS „Fitek" apliecinājumi, kas ir nepietiekams pierādījums paziņojumu nosūtīšanai.

Lai gan visas tiesvedības gaitā ir pastāvējis strīds par paziņojumu (atgādinājumu) saņemšanu, lietā nav iesniegti nekādi papildu pierādījumi, ka paziņojumi tiešām nodoti sakaru iestādē nosūtīšanai atbildētājam (piemēram, saraksti par nodošanu nosūtīšanai).

Tādējādi arī pēc pirmā atgādinājuma nosūtīšanas 2010.gada 10.decembrī līdz prasības celšanai tiesā ir pagājis trīs gadu noilguma termiņš prasības celšanai. Atbilstoši Civillikuma 1910.pantam noilguma iestāšanās tiesiskās sekas ir saistību tiesības izbeigšanās, līdz ar to prasība noraidāma.

[8] Prasītāja SIA „GelvoraSergeļ" iesniedza kasācijas sūdzību par minēto spriedumu, pārsūdzot to pilnā apjomā un norādot šādus argumentus.

[8.1] Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 8., 9.pantu un 93.panta ceturto daļu, jo nav paziņojusi prasītājai par pierādījumu nepietiekamību noilguma pārtraukšanai, kas bija iemesls prasības noraidīšanai.

Šajā lietā pirmās instances tiesa prasību bija apmierinājusi, pilnībā noraidot atbildētāja izteiktos iebildumus par noilgumu. Savukārt Senāts, izskatot prasītājas kasācijas sūdzību, atcēla pirmo apgabaltiesas spriedumu par prasības noraidīšanu, konstatējot, ka apelācijas instances tiesa nav pienācīgi novērtējusi pierādījumus un nav ņēmusi vērā judikatūru jautājumā par noilgumu. Skatot lietu no jauna, apgabaltiesa nolēma lietu izskatīt rakstveida procesā, atzīdama, ka lietas izskatīšana rakstveida procesā nevar ietekmēt lietas faktisko apstākļu noskaidrošanu un strīda izšķiršanu.

Tādējādi, ievērojot gan līdzšinējos tiesvedības gaitā pieņemtos spriedumus, gan apelācijas instances tiesas izvēlēto lietas izskatīšanas veidu, prasītājai bija pamats paļauties, ka lietā esošo pierādījumu apjoms, forma un saturs ir pietiekams noilguma pārtraukšanas pierādīšanai. To, ka lietā būtu bijuši jāiesniedz vēl kādi citi pierādījumi, prasītāja uzzināja tikai no sprieduma. Prasītājai lietas izskatīšanas laikā nebija zināms par jebkādām nepilnībām vai trūkumiem jau iesniegtajos pierādījumos, jo tiesa par to prasītāju nebija informējusi.

[8.2] Tiesa pretēji Civilprocesa likuma 97.pantā noteiktajam nav objektīvi, vispusīgi un savstarpējā kopsakarībā novērtējusi lietā esošos pierādījumus un nepareizi piemērojusi materiālo tiesību normas, līdz ar to spriedums neatbilst Civilprocesa likuma 189.panta trešās daļas, 190.panta un 193.panta piektās daļas prasībām.

[8.2.1] Nav pareizs tiesas viedoklis, ka, tā kā 2010.gada 10.decembra u n 2013.gada 4.septembra atgādinājumi ir nosūtīti uz atbildētāja kredītlīnijas līgumā norādīto adresi, nevis uz viņa tā brīža deklarēto dzīvesvietas adresi, tad atgādinājumi nav pienācīgi nogādāti atbildētāja „varas sfērā" un prasītājai nebija pamata paļauties uz adresāta sasniedzamību.

[8.2.1.1] Latvijas tiesu praksē ir atrodami vairāki piemēri, kad tiesa, atsaucoties uz labas ticības principu un vispārīgo taisnīguma apziņu, ir atzinusi, ka kreditoram ir tiesības parādniekam adresētus paziņojumus sūtīt tieši uz pušu starpā noslēgtajā līgumā norādīto adresi, ja vien pats parādnieks nav lūdzis kreditoru sev adresēto korespondenci sūtīt uz kādu citu adresi, un ka gadījumā, ja paziņojums ir nosūtīts parādniekam uz līgumā norādīto adresi un vienlaikus parādnieks nav informējis kreditoru par savas adreses maiņu, ir uzskatāms, ka attiecīgais paziņojums parādniekam ir nosūtīts pienācīgā kārtā.

Šāda tiesu praksē nostiprinātā atziņa uzskatāma par pamatotu, tiesisku un loģisku, jo nav saprātīgi un samērīgi pieprasīt no kreditora veikt „izmeklēšanas vai uzraugošās iestādes funkcijas", regulāri sekojot līdzi parādnieka deklarētās dzīvesvietas maiņai apstākļos, kad parādnieks no saziņas izvairās. Turklāt mūsdienās, kad notiek valsts sniegto pakalpojumu digitalizācija, deklarētās dzīvesvietas adrese vienkārši nomaināma pāris minūšu laikā. Tas nozīmē, ka persona savu deklarētās dzīvesvietas adresi var mainīt, cik bieži un kad vēlas. Tādēļ svarīgi katrā šādā gadījumā izvērtēt, vai deklarētās dzīvesvietas adreses maiņa notiek labā ticībā.

[8.2.1.2] Atbildētājs, noslēdzot kredītlīnijas līgumu ar banku, norādīja konkrētu adresi saziņai ar kreditori, un tai bija tiesības paļauties, ka nepieciešamības gadījumā tā varēs sazināties ar atbildētāju, izmantojot šo adresi. Šādu paļāvību bauda arī cesionāre, kura prasījuma tiesības no bankas

ieguva cesijas ceļā. Atbildētājs, mainot savu deklarēto dzīvesvietu, tiesisko attiecību pastāvēšanas laikā vairāku gadu garumā nav uzskatījis par nepieciešamu informēt kreditores par savas adreses un citas kontaktinformācijas maiņu. Līdz ar to atbildētājs nav rīkojies atbilstoši Civillikuma 1.pantam.

Lai arī kredītlīnijas līgumā tiešā tekstā nav noteikts atbildētāja pienākums informēt kreditori par adreses maiņu, šāds blakus noteikums (Civillikuma 1472.pants) ir spēkā arī bez pušu sevišķas norunas kā no darījuma būtisko un dabisko sastāvdaļu izrietošo pienākumu paplašinājums. Tāpat atbildētāja pienākums sadarboties ar kreditori izriet no Parādu ārpustiesas atgūšanas likuma 8.panta pirmās daļas, taču tiesa šo normatīvo aktu un tajā ietvertos atbildētāja kā parādnieka pienākumus spriedumā vispār nav vērtējusi. Apstāklis, ka kreditore izrādīja iniciatīvu un pati ieguva ziņas par atbildētāja jauno deklarētās dzīvesvietas adresi, neatbrīvo atbildētāju no informēšanas pienākuma.

[8.2.1.3] Tiesa nepamatoti piemērojusi Paziņošanas likumu un Dzīvesvietas deklarēšanas likumu, jo šie normatīvie akti regulē attiecības starp valsti un privātpersonu.

[8.2.2] Spriedumā izteikts vispārīgs apgalvojums, ka lietā iesniegtie AS „Fitek" apliecinājumi ir nepietiekams pierādījums paziņojuma nosūtīšanas pierādīšanai, taču tiesa nav motivējusi, kādēļ prasītājas izvēlētais paziņojuma piegādāšanas veids (valsts AS „Latvijas Pasts" nosūtīts vienkāršs pasta sūtījums, kura drukāšanu, šķirošanu un pakošanu prasītājas uzdevumā un interesēs veica AS „Fitek") nav pietiekams pierādījums. Izdarot šo secinājumu, tiesa nav atsaukusies ne uz vienu normatīvo aktu, kas uzliktu prasītājai pienākumu izmantot kādu konkrētu paziņojuma nosūtīšanas veidu vai ievērot īpašu kārtību paziņojuma nosūtīšanai.

Civillikuma 1905.pants neizvirza kreditora atgādinājumam nekādas satura un formas prasības. Latvijas tiesību sistēma ļauj kreditoram atgādināt parādniekam par saistību izpildi jebkādā formā un veidā, tostarp nosūtot atgādinājumu pa pastu kā vienkāršu vēstuli. Savukārt apgabaltiesas secinājumi ir nepamatoti un neatbilstoši ne tikai tiesību doktrīnā un juridiskajā literatūrā sniegtajam Civillikuma 1905.panta iztulkojumam, bet arī judikatūrai.

Prasītāja ir vairākkārt aktīvi izrādījusi ieinteresētību saistības izpildījuma saņemšanā likumā noteiktā noilguma termiņa ietvaros. Lietā jau esošo pierādījumu apjoms un saturs ir pietiekams, lai konstatētu, ka prasītāja ar savām darbībām pārtrauca noilguma termiņa tecējumu. Prasītājas rīcībā ir arī citi pierādījumi, kas to apliecina un kuri būtu iesniegti, ja vien tiesa būtu informējusi prasītāju par esošo pierādījumu nepietiekamību.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

[10] Kasācijas kārtībā nav apstrīdēts apgabaltiesas atzinums, ka konkrēto prasījumu, kas izriet no komercdarījuma, noilguma termiņš atbilstoši Komerclikuma 406.pantam ir trīs gadi un ka saskaņā ar Komerclikuma pārejas noteikumu 16.punktu noilguma termiņš skaitāms no 2010.gada 1.janvāra. Tādējādi noilguma termiņš no kredītlīnijas līguma izrietošajiem prasījumiem iestājās 2013.gada 1.janvārī. Prasība celta 2018.gada 18.jūnijā.

Atbildētājs abu instanču tiesās konsekventi uzturējis iebildumu, ka prasījumi ir noilguši. Līdz ar to apgabaltiesa pareizi atzinusi, ka, lai prasība varētu tikt apmierināta, vispirms jāpārbauda, vai noilguma termiņa tecējums ir bijis pārtraukts.

Noilguma pārtraukumu prasītāja pamatojusi ar Civillikuma 1905.pantu – parādniekam 2010.gada 10.decembrī, 2013.gada 4.septembrī, 2014.gada 3.decembrī, 2016.gada 10.februārī un 2016.gada 5.jūlijā nosūtītiem atgādinājumiem. Savukārt tiesa atzinusi, ka pirmie divi atgādinājumi atbildētājam nebija nosūtīti uz īsto adresi (jo tie sūtīti uz līgumā norādīto adresi, kas nebija parādnieka dzīvesvieta) un ka visu atgādinājumu, izņemot pirmo, nosūtīšana nav pierādīta (jo AS „Fitek", kas nav pasta komersante, apliecinājumi nav pietiekami pierādījumi).

Senāts paplašinātā sastāvā, iztulkojot Civillikuma 1905.pantu, atzinis, ka kreditoram jāpierāda atgādinājuma nosūtīšana parādniekam, nevis tas, ka parādniekam nosūtīto atgādinājumu pēdējais patiešām saņēmis (sk. *Senāta 2020.gada 3.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-12/2020, ECLI:LV:AT:2020:1203.C10080016.4.S, 9.4.2.punktu*). Uz šo iztulkojumu Senāts norādījis arī 2021.gada 10.septembra spriedumā izskatāmajā lietā (sk. *tā 8.punktu*), un apgabaltiesa, izskatot lietu no jauna, šo norādījumu ir ņēmusi vērā.

Ievērojot minēto, Senātam ir jāatbild uz šādiem jautājumiem: 1) vai kreditors, lai atgādinājums būtu pienācīgi paziņots, ir tiesīgs sūtīt atgādinājumu parādniekam uz viņa līgumā norādīto saziņas adresi, vai arī kreditoram ir pienākums noskaidrot parādnieka deklarēto dzīvesvietu un atgādinājumu sūtīt uz to; 2) vai apgabaltiesa pareizas materiālo un procesuālo tiesību normu piemērošanas rezultātā ir izdarījusi secinājumu, ka noilgums nav pārtraukts, jo pēdējo četru atgādinājumu nosūtīšana nav pierādīta.

[11] Senāts uzskata, ka uz pirmo jautājumu turpmāk norādīto iemeslu dēļ ir jāatbild tādējādi, ka, lai atgādinājums būtu pienācīgi paziņots, kreditors var sūtīt atgādinājumu parādniekam uz viņa līgumā norādīto saziņas adresi, ja vien puses nav vienojušās citādi vai nav iegūti pierādījumi, ka kreditors zināja vai viņam vajadzēja zināt, ka parādnieks līgumā norādītajā adresē nav sasniedzams.

[11.1] Apgabaltiesa pretēju viedokli pamatojusi ar Dzīvesvietas deklarēšanas likuma un Paziņošanas likuma normām.

[11.1.1] Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 3.panta pirmā daļa noteic, ka dzīvesvieta ir jebkura personas brīvi izraudzīta ar nekustamo īpašumu saistīta vieta (ar adresi), kurā persona labprātīgi apmetusies ar tieši vai klusējot izteiktu nodomu tur dzīvot, kurā dzīvot tai ir tiesisks pamats un kuru šī persona atzīst par vietu, kur tā sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību.

Arī šī likuma 1.pants paredz, ka likuma mērķis ir panākt, lai ikviena persona būtu sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību, un dzīvesvietas deklarēšanas fakts pats par sevi nerada civiltiesiskas saistības (Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 2.panta otrā daļa).

Tādējādi Dzīvesvietas deklarēšanas likums regulē personas sasniedzamību tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību, nevis ar citām privātpersonām, un tas nerada kreditora pienākumu paziņojumus parādniekam sūtīt uz deklarēto adresi. Savukārt apgabaltiesa, atzīstot, ka šis likums rada kreditora (privātpersonas) pienākumu atgādinājumu sūtīt uz parādnieka deklarēto adresi, ir nepareizi piemērojusi minētā likuma normas.

[11.1.2] Līdzīgi apgabaltiesa kļūdījusies arī Paziņošanas likuma piemērošanā. Proti, Paziņošanas likuma 4.panta pirmās daļas pirmais teikums noteic, ka fiziskajai personai dokumentu paziņo uz deklarētās dzīvesvietas adresi vai deklarācijā norādīto papildu adresi. Tomēr apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka šis pienākums attiecas uz iestādi publisko tiesību jomā, nevis uz kreditoru privāttiesiskajās attiecībās, jo Paziņošanas likuma 1.panta pirmā daļa noteic, ka likuma mērķis ir nodrošināt iestādes un privātpersonas publiski tiesiskajās attiecībās savlaicīgu, kvalitatīvu un privātpersonas tiesībām un likumiskajām interesēm atbilstošu dokumentu un informācijas paziņošanu adresātam. Šo likumu nepiemēro gadījumos, kad iestāde darbojas privāto tiesību jomā, kā arī krimināl procesa un civilprocesa ietvaros (Paziņošanas likuma 2.panta otrais teikums).

[11.1.3] Turklāt apgabaltiesa ir kļūdījusies judikatūras piemērošanā.

Senāts jau agrāk uzsvēris, ka judikatūrā nostiprinātās juridiskās tēzes jāņem vērā tikai tad, ja izšķiramā strīda faktisko un tiesisko apstākļu vērtējošās salīdzināšanas ceļā tiek konstatēts to saturisks identiskums vai būtiska līdzība ar iepriekš jau izspriestas lietas apstākļiem (sk., piemēram, *Senāta 2017.gada 17.marta sprieduma lietā Nr. SKC-90/2017, C33188110, 11.3.punktu, 2019.gada 10.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-269/2019, ECLI:LV:AT:2019:1210.C04439510.7.S, 12.3.punktu*).

Senāta 2020.gada 3.jūnija sprieduma atziņas lietā Nr. SKC-190/2020 attiecas uz atšķirīgiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, un arī pati atziņu būtība ir citāda, nekā to apgabaltiesa izpratusi. Proti, Senāts šajā lietā risināja jautājumu par to, vai kreditors ir tiesīgs atgādinājumu nosūtīt uz

parādnieka deklarēto dzīvesvietu, nevis – vai kreditoram ir pienākums atgādinājumu sūtīt tikai uz parādnieka deklarēto dzīvesvietu. Senāts atzina, ka kreditores uz parādnieces deklarēto dzīvesvietu ierakstītās vēstulēs nosūtītos atgādinājumus nevar uzskatīt par nepareizi nosūtītiem Civillikuma 1655.panta tvērumā, jo kreditoram bija pamats paļauties uz adresāta sasniedzamību (sk. *Senāta 2020.gada 3.jūnija spriedumu lietā Nr. SKC-190/2020, ECLI:LV:AT:2020:0603.C29383616.9.S, jo īpaši tā 6.1., 6.5.punktu)*.

Civillikuma 1655.pants noteic, ka atgādināt nevar tādā laikā un vietā, kad un kur nevar pēc taisnības sagaidīt saistības izpildīšanu. Tādējādi Senāts, atsaucoties uz juridiskajā literatūrā atrodamajām atziņām, iepriekšminētā sprieduma 6.5.punktā izskaidroja, ka gribas izteikumam ne vien jābūt vērstam parādnieka virzienā, bet tam turklāt jābūt izteiktam tādā veidā, lai adresāts parastos apstākļos varētu rēķināties ar tā saņemšanu. Savukārt Dzīvesvietas deklarēšanas likuma un Paziņošanas likuma normas Senāts izmantoja tiktāl, ciktāl no tām izriet prezumpcija, ka persona deklarētajā dzīvesvietā arī dzīvo. Respektīvi, šīs prezumpcijas dēļ kreditoram vispārīgi var būt pamats paļauties uz parādnieka sasniedzamību deklarētajā adresē, ja vien pierādījumi neliecina par pretējo. Taču tas nenozīmē, ka kreditoram nav pamata paļauties uz parādnieka sasniedzamību arī citā adresē, kuru pats parādnieks norādījis kā savu adresi un par kuras neaktualitāti kreditoram nav ziņu, kā tas arī ir izskatāmajā lietā.

[11.2] Proti, apgabaltiesa konstatējusi, ka kreditore pirmo atgādinājumu 2010.gada 10.decembrī nosūtījusi atbildētājam uz viņa kredītlīnijas līgumā norādīto adresi, ko apliecina valsts AS „Latvijas Pasts" nodoto vēstuļu saraksti, un ka šajā adresē atbildētājs paziņojuma nosūtīšanas laikā nebija deklarēts.

Senāts piekrīt kasācijas sūdzības iesniedzējai, ka bankai kā līgumslēdzējai pusei (un pēc tam prasītājai kā bankas prasījumu cesionārei) bija pamats paļauties uz otras līgumslēdzējas puses (parādnieka /pers. C/) sasniedzamību adresē, kuru viņš līgumā norādījis kā savu dzīvesvietu. Nav nekāda pamata uzskatīt, ka dzīvesvieta līgumā norādīta ar jebkādu citu mērķi, kā vien tādēļ, lai paziņotu bankai, kādā adresē ar /pers. C/ var sazināties.

Lai arī kredītlīnijas līgumā nav noteikts parādnieka pienākums informēt kreditori par adreses maiņu, šāds pienākums līguma darbības laikā, kā arī laikā, kad parādniekam pastāv neizpildītas un nenoilgušas saistības, izriet no līgumslēdzēju sadarbošanās pienākuma.

Civillikuma 1.pants noteic, ka tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi labā ticībā. Labas ticības princips nozīmē to, ka katram savas subjektīvās tiesības jāīsteno un subjektīvie pienākumi jāizpilda, ievērojot citu personu pamatotas intereses (sk. *Senāta 2014.gada 19.februāra sprieduma lietā Nr. SKC-590/2014, C32290110, 9.4.punktu; Balodis K. Labas ticības princips mūsdienu Latvijas civiltiesībās. Jurista Vārds, 03.12.2002., Nr. 24(257)*). Tādējādi atbilstoši labas ticības principam ir jāpieņem, ka pusēm ir jāizdara viss nepieciešamais, lai nodrošinātu līguma saprātīgu izpildi, kas nozīmē arī otras līgumslēdzējas puses informēšanu par adresi, kurā puse ir sasniedzama adreses maiņas gadījumā.

Senāts jau agrāk norādījis, ka tiesas aizsardzību nevar baudīt parādnieks, kurš nepaziņo parādniekam par izmaiņām līgumā atspoguļotajā kontaktinformācijā vai citādi izvairās no jebkādas komunikācijas ar kreditoru, tādējādi ignorējot sadarbošanās pienākumu (sal. *Senāta 2020.gada 3.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-12/2020, ECLI:LV:AT:2020:1203.C10080016.4.S, 9.4.2.punkts*).

Parādnieka pienākums sadarboties ar kreditoru noteikts arī Parādu ārpustiesas atgūšanas likuma (spēkā no 2012.gada 11.decembra) 8.panta pirmajā daļā.

Turklāt Parādu ārpustiesas atgūšanas likuma 11.panta pirmā daļa arī paredz kreditora un parādnieka saziņas kārtību, atbilstoši kurai, ja likumā nav noteikts citādi, ar parādnieku sazinās, izmantojot tos saziņas līdzekļus un kontaktinformāciju, kas norādīta kreditora un parādnieka noslēgtajā tiesiskajā darījumā. Ja šādi parādnieks nav sasniedzams, tad saziņu ar parādnieku īsteno rakstveidā, nosūtot nepieciešamo informāciju uz parādnieka deklarētās dzīvesvietas adresi (minētā likuma 11.panta trešā daļa).

Tādējādi, tā kā /pers. C/ nebija paziņojis par adreses maiņu, kreditorei bija pamats paļauties uz atbildētāja sasniedzamību līgumā norādītajā adresē – vismaz tik ilgi, kamēr kreditore nekonstatē, ka adresāts šajā adresē nav sasniedzams.

[11.3] Rezumējot minēto, Senāts atzīst, ka kreditors, lai tā atgādinājums būtu parādniekam pienācīgi paziņots, ir tiesīgs sūtīt atgādinājumu uz līgumā norādīto parādnieka adresi, ja vien puses nav vienojušās citādi vai ja parādnieks nav paziņojis citu adresi. Ja kreditors konstatē vai viņam vajadzēja konstatēt, ka parādnieks nav sasniedzams līgumā norādītajā vai parādnieka vēlāk paziņotajā adresē, tad atgādinājums sūtāms uz parādnieka deklarēto dzīvesvietu.

Tādējādi apgabaltiesas konstatētajos faktiskajos apstākļos par kļūdainu atzīstams viedoklis, ka prasītājas atgādinājumi atbildētājam bija jānosūta uz viņa deklarētās dzīvesvietas adresi, nevis līgumā norādīto adresi. Attiecīgi nav pamatots tiesas secinājums, ka 2010.gada 10.decembra atgādinājums atbildētājam nav nosūtīts pienācīgi.

[12] Tomēr minētā tiesas kļūda 2010.gada 10.decembra atgādinājuma novērtēšanā nedod pamatu secinājumam, ka spriedums būtu atceļams. Šis atgādinājums ir pirmais no pieciem paziņojumiem un pārtrauca noilgumu tikai līdz 2013.gada 10.decembrim. Tādēļ bija pārbaudāms, vai turpmāk noilgumu pārtrauca pārējie paziņojumi.

Apgabaltiesa atzinusi, ka gadījumā, ja 2010.gada 10.decembra atgādinājums būtu uzskatāms par atbildētājam pienācīgi nosūtītu, pārējie atgādinājumi pienācīgi nav nosūtīti, jo vienīgie šī fakta pierādīšanai iesniegtie dokumenti – AS „Fitek" apliecinājumi – nepierāda, ka paziņojumi tiešām nodoti sakaru iestādē nosūtīšanai atbildētājam.

Līdz ar to, pārbaudot kasācijas sūdzības argumentu pamatotību, ir izskatāms jautājums par to, vai apgabaltiesa pareizas materiālo un procesuālo tiesību normu piemērošanas rezultātā ir izdarījusi secinājumu, ka noilgums nav pārtraukts, jo pēdējo četru paziņojumu nosūtīšana nav pierādīta.

[12.1] Senāts paplašinātā sastāvā izskaidrojis, ka, lai būtu pamats atsaukties uz noilguma pārtraukumu Civillikuma 1905.panta izpratnē, kreditoram aktīvi jārīkojas, veicot tādas darbības, kas liecina, ka viņš attiecīgajā tiesību normā noteiktā noilguma laikā paziņojis parādniekam savu gribu saņemt pārkāptas, taču starp pusēm joprojām pastāvošas saistības izpildījumu. Atgādinājums noilguma pārtraukumu izsauc vienīgi tad, ja kreditors savu gribu saņemt nokavētas vai citādi pārkāptas saistības izpildījumu paudis parādniekiem. Kreditors atgādinājumu parādniekam var paust, brīvi izvēloties (ciktāl līgumā nav noteikts citādi) veidu, kādā to darīt, tajā pašā laikā paturot prātā, ka strīda gadījumā tieši uz kreditoru gulsies atgādinājuma paziņošanas fakta pierādīšanas nasta (sk. *Senāta 2020.gada 3.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-12/2020, ECLI:LV:AT:2020:1203.C10080016.4.S, 9.1., 9.2.punktu*).

Tādējādi, kā pareizi norāda kasācijas sūdzības iesniedzēja, kreditoram nav liegts atgādinājumu nosūtīt ar vienkāršu pasta sūtījumu. Taču kreditoram jāapsver, vai, izvēloties šādu sūtījuma veidu, viņš strīda gadījumā spēs atbilstoši Civilprocesa likuma 93.panta pirmajai daļai pierādīt, ka sūtījums tik tiešām nosūtīts. Kreditoram jārēķinās, ka vienkāršs pasta sūtījums ir nereģistrēts pasta sūtījums, par kuru netiek izsniegta kvīts; turpretī ierakstīts pasta sūtījums ir reģistrēts pasta sūtījums, par kuru sūtītājam izsniedz kvīti, kas apstiprina, ka pasta sūtījums ir nodots pasta pakalpojumu sniegšanas vietā (sk. *Pasta likuma 1.panta 6. un 41.punktu*).

Apgabaltiesa ir novērtējusi, ka prasītāja pēdējo četru paziņojumu nosūtīšanas faktu nav pierādījusi, jo lietā nav pietiekamu pierādījumu par šo sūtījumu nodošanu pasta iestādē. Faktisko apstākļu un pierādījumu pārvērtēšana nav kasācijas instances tiesas kompetencē atbilstoši Civilprocesa likuma 450.panta trešajai daļai, 451. un 452.pantam.

[12.2] Tomēr, ņemot vērā kasācijas sūdzības argumentus, pārbaudāms, vai apgabaltiesa pamatoti nepiešķīra pierādījuma spēku AS „Fitek" vēstulēm, kurās šī sabiedrība paskaidrojusi AS „Gelvora", ka no tās saņemtos /pers. C/ adresētos sūtījumus esot nodevusi valsts AS „Latvijas Pasts".

[12.2.1] Atbilstoši Pasta likuma 1.panta 18.punktam pasta pakalpojumi ir komerciāla rakstura darbības, kas saistītas ar pasta sūtījumu nosūtīšanu adresātam un ietver vienu vai vairākas šādas darbības: pasta sūtījumu savākšana, šķirošana, pārvadāšana un piegāde.

Pasta likuma 8.pants redakcijā, kas ir spēkā no 2016.gada 29.novembra, noteic, ka komersantam ir tiesības uzsākt pasta pakalpojumu sniegšanu, ja tas šā likuma 9.pantā noteiktajā kārtībā ir reģistrēts pasta komersantu reģistrā. Ja Regulators mēneša laikā no reģistrācijas paziņojuma saņemšanas dienas nav rakstveidā informējis reģistrācijas paziņojuma iesniedzēju par atteikumu to reģistrēt, uzskatāms, ka komersants ir reģistrēts pasta komersantu reģistrā.

Arī minētā panta iepriekšējās redakcijas pēc būtības paredzēja to pašu principu, ka pasta pakalpojumus sniedz pasta komersantu reģistrā reģistrēts pasta komersants. Tāpat Pasta likuma 1.panta 16.punkts noteic, ka pasta komersants ir komersants, kas šajā likumā noteiktajā kārtībā ir reģistrēts pasta pakalpojumu sniegšanai.

Tātad pasta sūtījumu savākšana, šķirošana un piegāde ir speciālā subjekta – pasta komersanta – kompetencē.

[12.2.2] Atbilstoši Pasta likuma 9.panta otrajai daļai Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija veido un uztur pasta komersantu reģistru un nodrošina tā publisku pieejamību.

Atbildētājs apelācijas sūdzībā norādījis, ka AS „Fitek" nav reģistrēta publiski pieejamajā pasta komersantu reģistrā, un prasītāja nav iesniegusi pierādījumus par pretējo, proti, ka AS „Fitek" ar šo vai iepriekšējiem nosaukumiem būtu reģistrēta pasta komersante.

Līdz ar to AS „Fitek" nav speciālais subjekts – pasta komersants, vai arī kāds cits speciālais subjekts, kas būtu pakļauts īpašām likuma prasībām un atbildībai un kura paskaidrojumiem par faktiem līdz ar to varētu piešķirt lielāku ticamību nekā vienkāršam personas paskaidrojumam.

[12.3] Ievērojot minēto, nav pamata atzīt, ka apgabaltiesa, atzīstot pēdējo četru paziņojumu (kā atgādinājumu) nosūtīšanas faktu par nepierādītu un attiecīgi saistību par noilgušu, būtu pieļāvusi trūkumus materiālo tiesību normu piemērošanā vai pierādījumu novērtēšanā.

[12.4] Senāts arī agrāk nav saskatījis pārkāpumus pierādījumu vērtēšanā faktisko un tiesisko apstākļu ziņā līdzīgā lietā, kurā apgabaltiesa AS „Fitek" apliecinājumus pašus par sevi bija atzinusi par nepietiekamiem pierādījumiem atgādinājumu nosūtīšanai (sk. *Senāta 2021.gada 8.jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-28/2021, ECLI:LV:AT:2021:0608.C12181818.10.S, 7.2.punktu*).

[13] Senāts atzīst par nepamatotu kasācijas sūdzības argumentu, ka apgabaltiesa esot pārkāpusi Civilprocesa likuma 8., 9.pantu un 93.panta ceturto daļu, nepaziņojot prasītājai par pierādījumu nepietiekamību noilguma pārtraukšanai.

[13.1] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.panta pirmo un otro daļu prasītājai jāpierāda savu prasījumu pamatotība (tie fakti, ar kuriem tā pamato savus prasījumus), pašai iesniedzot pierādījumus. Civilprocesa likuma 10.pants noteic, ka puses realizē savas procesuālās tiesības sacīkstes formā, tostarp dodot paskaidrojumus un iesniedzot pierādījumus.

Savukārt Civilprocesa likuma 8.panta otrajā daļā un 93.panta ceturtajā daļā paredzētais tiesas pienākums izskaidrot pusēm viņu tiesības un pienākumus, tostarp paziņot par pierādījumu trūkumu par kādu no faktiem, nav saprotams tādējādi, ka tiesnesim būtu katrā ziņā jāmudina puse iesniegt vēl pierādījumus, ja tādi par apstrīdēto apstākli jau ir iesniegti, turklāt situācijā, kad uz pierādījumu trūkumu jau norādījusi otra puse. Proti, lai gan otras puses norādījumi neierobežo tiesu Civilprocesa likuma 93.panta ceturtās daļas izpildē, jo pierādījumu pietiekamību lietas izskatīšanai vērtē tiesa, tomēr, ja otra puse norāda, ka tā apstrīd kādu puses apgalvotu apstākli un ka puse nav iesniegusi atbilstošus pierādījumus, tad šai pusei vajadzētu arī bez tiesas norādījuma izvērtēt, vai tā ir iesniegusi pietiekamus pierādījumus.

[13.2] No prasības pieteikumā norādītā, ka noilgums neesot iestājies, ko apliecinot pievienotie pierādījumi, secināms, ka prasītāja jau prasības pieteikuma iesniegšanas laikā apzinājās, ka tai ir jāpierāda noilguma pārtraukums. Noilguma pārtraukumu prasītāja pamatojusi ar Civillikuma 1905.pantu – atgādinājumiem parādniekam.

Par to, ka noilguma pārtraukums būs viens no galvenajiem strīdus jautājumiem lietā, prasītājai nevarēja būt šaubu jau kopš atbildētāja pirmajiem paskaidrojumiem pirmās instances tiesā, kuros atbildētājs apgalvoja, ka atgādinājumi viņam nav sūtīti un prasījumi ir noilguši.

Neskatoties uz to, ka pirmās instances tiesa prasību apmierināja, prasītājai apelācijas instances tiesā nekāda paļāvība par lietā esošo pierādījumu pietiekamību noilguma pārtraukšanas pierādīšanai, pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam, nevarēja rasties, jo atbildētājs apelācijas sūdzībā skaidri uzturēja savu pozīciju par to, ka AS „Fitek" apliecinājumi par vēstuļu nodošanu pasta komersantam ir nepietiekami bez pierādījumu iesniegšanas par vēstuļu nosūtīšanu, jo AS „Fitek" nav reģistrēta pasta komersantu reģistrā. Turklāt atbildētājs argumentēja, ka AS „Fitek" izziņu patiesums ir apšaubāms, jo šādi pierādījumi „atradušies" tikai pēc tam, kad atbildētājs bija norādījis uz noilguma iestāšanos.

Līdz ar to prasītājai nav pamata apgalvot, ka tai nebija zināms par pierādījumu iespējamo nepietiekamību.

Turklāt būtiski, ka prasītāja kasācijas sūdzībā tā arī nav norādījusi, kādus tieši pierādījumus par noilguma pārtraukumu viņa vēl būtu varējusi iesniegt.

[13.3] Savukārt Civilprocesa likuma 9.pants regulē pušu līdztiesību procesā, garantējot pusēm vienlīdzīgas procesuālās tiesības. Kasācijas sūdzības argumenti nedod nekādu pamatu uzskatīt, ka abām pusēm nebūtu bijušas vienlīdzīgas iespējas iesniegt pierādījumus, sniegt paskaidrojumus vai īstenot kādas citas procesuālās tiesības.

[14] Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa pamatoti atzinusi noilguma iestāšanos, kas ir patstāvīgs pamats prasības noraidīšanai. Tādēļ apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts.

Rezolutīvā daļa

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu un 475.pantu, Senāts

nosprieda

atstāt negrozītu Kurzemes apgabaltiesas 2021.gada 29.novembra spriedumu, bet SIA „GelvoraSergeļ" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore Z. Pētersone Senators A. Keišs Senatore M. Senkāne